

25. 8. 2025

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Podnikatel podle formy v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu

Nedávné rozhodnutí Nejvyššího soudu (usnesení ze dne 25.3.2025, spisová značka 33 Cdo 1279/2024) přináší zásadní upřesnění výkladu pojmu podnikatele v českém právu ve vztahu k právnickým osobám zapsaným v obchodním rejstříku. Jak Nejvyšší soud naložil s takzvaným formálním znakem podnikatele a jaké může mít toto rozhodnutí důsledky?

Obchodník a profesionál

Pojem podnikatele se tradičně řadí k významným institutům soukromého práva. V teoretické rovině představuje hlavní předěl mezi jeho dvěma významnými disciplínami, právem občanským a právem obchodním.

Zároveň má však též celou řadu praktických implikací. Pojetí podnikatele jako obchodníka, jenž pravidelně vstupuje do právních vztahů s nezřídka spekulativní povahou, je důvodem pro rozvolnění některých pravidel uzavírání smluv (uvést lze například přihlídnutí k obchodním zvykostem při styku podnikatelů), ale také v odepření zvýšené úrovně ochrany v některých případech. Vesměs tradiční pojetí podnikatele bylo vlivem implementace evropské legislativy k ochraně spotřebitele,^[1] rozšířeno o pojetí podnikatele jako profesionála, majícího zvláštní znalosti a dovednosti ve svém oboru, před jejichž zneužitím je zapotřebí chránit třetí, méně zběhlé osoby. To se projevuje zejména uložením řady zvláštních povinností a zákazem některých ujednání ve vztahu ke spotřebiteli^[2]. To, zda určitá osoba je či není podnikatelem, a zda její postavení bylo rovněž správně vyhodnoceno, může mít v právním styku celou řadu důsledků, od těch interpretačních až po platnost či neplatnost ujednání, právo odstoupit od smlouvy a další^[3].

Ať už podniká...

Komukoliv, kdo chce zjistit, zda se na něj aplikuje zvláštní režim podnikatelů či nikoliv, slouží jako výchozí zákonné ustanovení § 420 Občanského zákoníku^[4], jenž podnikatele definuje pomocí znaků jeho činnosti, kterou zákonodárce označuje za podnikání. Tato činnost musí být dle zmíněného ustanovení vykonávána samostatně, na vlastní účet a odpovědnost, musí být výdělečná a provozována živnostenským či obdobným způsobem. Ačkoliv jsou jednotlivé znaky podnikání stále v některých případech předmětem výkladu, je na první pohled relativně dobře uchopitelné, že osoba, která je naplňuje, je označena za obchodníka a rovněž za profesionála^[5].

... anebo nepodniká

Podstatně hůře uchopitelné se jeví co do jazykové konstrukce velmi přímé bezprostředně následující ustanovení § 421 odstavce 1 Občanského zákoníku, jež v první větě stanoví, že *za podnikatele se považuje osoba zapsaná v obchodním rejstříku*. Oproti materiálnímu pojetí dle § 420 Občanského zákoníku zde jde o pojetí formální, když na tomto místě zákon prohlašuje za podnikatele každou osobu zapsanou do obchodního rejstříku^[6]. Toto ustanovení je v praxi vykládáno tak, že fyzická

osoba (člověk) není za podnikatele považována, ačkoliv je v obchodním rejstříku zapsána, naplňuje-li zároveň znaky § 419 Občanského zákoníku, tedy pakliže mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná. Tím je v tomto ohledu dodržen požadavek na výklad vnitrostátního práva v souladu s právem Evropské unie a zajištěna vnitřní bezrozpornost obou ustanovení. Tento výklad však není možné uplatnit ve vztahu k právnickým osobám, neboť ty se spotřebiteli stát nemohou.

Přitom řada z nich, zejména obchodní korporace podle Zákona o obchodních korporacích[7] se do obchodního rejstříku zapisují povinně, neboť teprve zápisem do obchodního rejstříku právně vznikají. Zároveň je zřejmé, že právnícké osoby, respektive osoby, jež za ně jednájí, nebudou často profesionály ve všech oblastech, v nichž vstupují do právních vztahů. Rovněž se nemusí jednat ani o obchodníky, neboť některé obchodní korporace nemusí být založeny za účelem podnikání a nemusí ani žádné podnikání provozovat[8].

Má tedy být uvedené ustanovení skutečně vyloženo tak, že právnícká osoba zapsaná do obchodního rejstříku je vždy podnikatelem, tedy obchodníkem a profesionálem, a to i v případě, že neobchoduje ani nemá zvláštní znalosti či dovednosti v oblasti, v níž vstupuje do právních vztahů? Jinými slovy, nemá být vůbec brán zřetel k povaze její existence a činnosti a namísto toho má být zákon tentokrát (ovšem pouze ve vztahu k právnícké osobě) vyložen doslovně?

Formalistický výklad, absurdní závěr

Obvodní soud pro Prahu 9 jako soud prvního stupně a následně Městský soud v Praze jako soud druhého stupně nedávno zodpověděly tuto otázku záporně.

V dané věci vznikl spor mezi žalobkyní, obchodní společností (právníckou osobou zapsanou v obchodním rejstříku) a žalovanou, fyzickou osobou, o existenci věcných břemen k jednotkám. Smlouvy mezi oběma účastníky, na jejichž základě spor vznikl, obsahovaly ujednání, dle něhož mají být majetkové spory z těchto smluv rozhodovány rozhodcem. Ujednání tohoto typu (rozhodčí smlouvy nebo rozhodčí doložky), vylučují, jsou-li platně sjednána, pravomoc soudů v dané věci rozhodovat, neboť tato má být dle vůle stran rozhodnuta rozhodcem (rozhodci) v režimu Zákona o rozhodčím řízení[9]. Tento zákon však zakazuje sjednat rozhodčí doložku mezi spotřebitelem a podnikatelem pod sankcí neplatnosti.

Žalobkyně v dané věci zřejmě vyhodnotila rozhodčí doložku jako neplatnou, neboť vnímala sebe jako podnikatele a žalovanou jako spotřebitele, když podala žalobu k obecnému soudu. Žalovaná však namítla existenci rozhodčí doložky, na což soud prvního stupně reagoval závěrem, že rozhodčí doložka byla sjednána platně, a tedy nemá pravomoc řízení o žalobě v této věci vést, pročež řízení zastavil[10]. Žalobkyně se proti tomuto rozhodnutí odvolala.

Odvolací soud však potvrdil závěr soudu prvního stupně a svůj závěr podpořil argumentací, že ačkoliv je žalobkyně bezesporu podnikatelem ve smyslu § 420 odstavce 1 Občanského zákoníku, předmětné smlouvy nebyly uzavřeny v rámci jejího předmětu podnikání a žalobkyně je zároveň neuzavírala za účelem dosažení zisku, neboť jí z nich neplynul a neměl plynout žádný prospěch. Soud rovněž postrádal znak soustavnosti uzavírání takových smluv. Naprosto odmítavě se pak soud postavil k doslovnému výkladu § 421 odstavce 1 věty první Občanského zákoníku, dle něhož by sama skutečnost, že je žalobkyně právníckou osobou zapsanou v obchodním rejstříku, měla založit její postavení podnikatele. Takový výklad by byl podle soudu *příliš formalistický*. Závěr, že s osobou jednající mimo rámec její podnikatelské činnosti či samostatný výkon povolání by právnícká osoba zapsaná v obchodním rejstříku nikdy nemohla platně sjednat rozhodčí doložku, označil soud druhého stupně za *absurdní*.

Lze shrnout, že soud prvního i druhého stupně se rozhodly předmětné ustanovení § 421 odstavce 1 věty první Občanského zákoníku vykládat volněji, než kdyby je vykládaly doslovně. Doslovný výklad se však neuplatňuje ani ve vztahu k fyzické osobě, ačkoliv pakliže by zákonodárce chtěl, mohl se vyjádřit přesněji.

Nejvyšší soud: Triviální záležitost

Do třetice danou věc posoudil, k dovolání žalobkyně, Nejvyšší soud. V usnesení ze dne 25.3.2025, spisová značka 33 Cdo 1279/2024, odmítl Nejvyšší soud výše uvedené závěry soudů nižších stupňů, když zároveň odpověď na otázku, zda je pro postavení právnické osoby jako podnikatele rozhodné, zda je smlouva uzavírána v souvislosti s jeho podnikatelskou činností, označil za triviální. S odkazem na obecnou právní teorii (v daném případě komentářovou literaturu) uzavřel, že *v případě právnických osob zapsaných v obchodním rejstříku (a majících tak status podnikatele) je nutné na tyto právnické osoby nahlížet jako na podnikatele ve vztahu k veškeré činnosti (podnikatelské či nepodnikatelské), kterou budou provozovat, neboť podnikatelem podle formy může být například kapitálová společnost, která žádnou podnikatelskou aktivitu uskutečňovat nebude či nemusí.*

Nejvyšší soud zopakoval na podporu své argumentace právní názor vyjádřený v komentářové literatuře, totiž že pokud by bylo možno nenahlížet na kapitálovou obchodní společnost jako na podnikatele proto, že neuskutečňuje podnikatelskou aktivitu, byla by konstrukce podnikatele podle § 421 odst. 1 Občanského zákoníku *do značné míry bez právního významu*[\[11\]](#).

Na závěr uvedeného usnesení zkritizoval Nejvyšší soud postup soudů nižších stupňů, když jejich argumentaci označil za dotváření podmínek nemajících podklad v zákonné úpravě. S tímto odůvodněním obě rozhodnutí nižších soudů zrušil a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Praktické dopady

Jelikož, jak bylo uvedeno, docházela odborná literatura již před vydáním uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu k závěru, že formální znak převažuje nad materiálním, nelze v tomto rozhodnutí Nejvyššího soudu spatřovat zásadní obrat, spíše potvrzení převažujícího, byť dosavadně čistě doktrinárního výkladu, jenž však ponechával prostor pochybnostem[\[12\]](#).

Ve světle uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu může každá právnická osoba zapsaná v obchodním rejstříku počítat s tím, že se veškeré odchylky, jež Občanský zákoník stanoví pro podnikatele, uplatní i na ni, a to bez ohledu na povahu jejího jednání v konkrétním případě.

Konkrétně může mít tento přístup vliv právě na rozhodčí doložky, jejichž možnost sjednání s jakoukoliv fyzickou osobou mimo rámec jejího podnikání nebo samostatného výkonu povolání je ve světle uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu vyloučena.

V konečném důsledku se rozhodnutí Nejvyššího soudu může projevit i v dalších otázkách ochrany spotřebitele, zejména ohledně aplikace ustanovení § 1811 a následujících Občanského zákoníku (například informační povinnosti v souvislosti s uzavřením smlouvy, přísnější úprava komunikace, vyšší ochrana u práv z vadného plnění či zákaz tzv. zneužívajících ujednání) – právnická osoba musí počítat s tím, že každá smlouva, kterou uzavírá s fyzickou osobou, bude posouzena jako spotřebitelská, leda by daná fyzická osoba byla sama podnikatelem v daném případě. Je však zapotřebí mít se na pozoru, neboť, pro připomenutí, to, že je fyzická osoba zapsána v obchodním rejstříku, nemusí zároveň bránit jejímu postavení jakožto spotřebitele.

Určité důsledky výkladu uplatněného Nejvyšším soudem lze rovněž vztáhnout na statutární orgány právnických osob zapisovaných do obchodního rejstříku, neboť paušalizované postavení podnikatele s sebou nese, jak bylo naznačeno, obecně vzato více povinností a méně ochrany. Následkem toho

budou osoby povinné jednat v rámci výkonu své funkce s péčí řádného hospodáře muset věnovat zvýšenou pozornost i oblastem, v nichž by se sami jako obchodníci a profesionálové nikdy neidentifikovali, aby předešli vzniku škody na straně příslušné právnické osoby a vyvození své odpovědnosti.

Na závěr je nutno poznamenat, že ač argumentace Nejvyššího soudu působí na další právní výklady svou přesvědčivostí a rozpor s judikaturou Nejvyššího soudu představuje takzvaný dovolací důvod, na jehož základě je možno dosáhnout zrušení pravomocného rozhodnutí soudu nižšího stupně, není rozhodnutí Nejvyššího soudu obecně závazné. Nejvyšší soud sám disponuje nástrojem revize své judikatury v podobě možnosti předložení konkrétní věci velkému senátu příslušného (zde občanskoprávního a obchodního) kolegia, dospěje-li jiný senát v jiné věci k odlišnému právnímu názoru. Rozhodnutí velkého senátu pak má sjednocující charakter pro vzájemně rozporné právní názory různých senátů Nejvyššího soudu. Je tedy stále možné, že ani výše uvedené usnesení Nejvyššího soudu nebylo konečné.

JUDr. Petra Budíková, LL.M.

Advokátka

Partner

Mgr. Lukáš Jirásek

Advokátní koncipient

Rödl & Partner

Rödl & Partner

Platněřská 2

110 00 Praha 1

Tel.: +420 236 163 111

E-mail: petra.budikova@roedl.com

E-mail: lukas.jirasek@roedl.com

[1] zejména Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů.

[2] Za zmínku stojí též fakt, že právě pojem spotřebitel je v § 419 Občanského zákoníku definován pomocí pojmu podnikatele jako člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.

[3] Za účelem předejití přílišnému tříštění tématu se tento článek nevěnuje veřejnoprávním implikacím postavení podnikatele.

[4] Zákon č. [89/2012](#) Sb., Občanský zákoník

[5] Ačkoliv pro účel zavedení rozšířené ochrany spotřebitele a dalších požadavků evropské legislativy bylo toto pojetí podnikatele rozšířeno v odstavci 2 citovaného ustanovení, aby pokrylo širší spektrum osob.

[6] Jednoho z veřejných rejstříků dle zákona >>> [zde](#).

[7] Zákon č. [90/2012](#) Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

[8] Pro názornost je možno uvést družstvo jako právnickou osobu, která, ač zapsána v obchodním rejstříku, typicky (zejména v případě bytového či sociálního družstva), nemá znalosti z obchodního světa a uzavírá-li smlouvy mimo hlavní rámec své - neobchodní - činnosti, jde o spíše nahodilé situace.

[9] Zákon č. [216/1994](#) Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů.

[10] Na okraj lze uvést, že tato situace je poněkud paradoxní, neboť důvodem zákazu sjednat rozhodčí doložky je zvýšená ochrana spotřebitele, jenž se však v tomto případě sám platnosti rozhodčí doložky dovolával.

[11] LASÁK, Jan. § 421 [Formální podnikatelé; domněnka podnikatele]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část /§ 1–654/. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1322.

[12] LASÁK, Jan. § 421 [Formální podnikatelé; domněnka podnikatele]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část /§ 1–654/. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1610.

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)